

Identifikacija spomenika: Nova Gorica - Frančiškanski samostan Kostanjevica, EID 1-04799

Obseg razglasitve: posamezni spomenik

Vrednote, ki utemeljujejo razglasitev za spomenik:

- samostan na nepozidanem zelenem griču nad ravnino okoliške poselitve je izjemna dominanta v krajini ter je prepoznaven del prostora obeh mest ob državni meji, Gorice in Nove Gorice;
- cerkev romarskega značaja in samostan sta na avtentični lokaciji vse od 17. stoletja in sta ohranila prvotni značaj, vključno s historičnim dostopom (Pot na Kapelo), ter avtentično rabo skoraj nepretrgoma od svojega nastanka;
- v prvi svetovni vojni močno poškodovane stavbe so primer dobre strokovne prenove po vojni;
- cerkev spada med najstarejše zgodnjebaročne arhitekture 17. stoletja na Slovenskem in je pomemben člen v razvoju sakralne arhitekture. V goriški in slovenski prostor je uvedla paladijevski motiv fasade z velikim termskim oknom. Njena zasnova je rezultat prepleta redovnih pravil bosonogih karmeličanov ter prvin, ki jih je narekoval romarski značaj prvotne cerkve;
- cerkev krasi bogata in izjemno kakovostna štukaturna dekoracija iz 17. in 20. stoletja. Štukature iz 17. stoletja v ladji so del Francesca Rosine iz Lugana in spadajo med najstarejša dela lombardskih mojstrov na Slovenskem, v prezbiteriju pa vidimo delo Andrea Larduzzija, mojstra z območja Gardskega jezera;
- cerkvena in samostanska stavba skupaj z bogato opremo je del opusa številnih pomembnih goriških mojstrov 17. stoletja, kot so Giambattista Spinelli, Carlo Gianni, Giovanni Torre, kamnoseška delavnica Pacassi. Tudi v kasnejših obdobjih so na Kostanjevici ustvarjali pomembni lokalni in širše regionalno priznani avtorji, na primer Leonardo Rigo, Giovanni Moro, Francesco Grossi, Silvan Barič, Danilo Fürst;
- v samostanu je Škrabčeva knjižnica, ki velja za eno bogatejših zbirk v Sloveniji. Vključuje tudi nekdanji svetogorski fond. Imenuje se po patru Stanislavu Škrabcu, ki je v Kostanjevici živel in ustvarjal 42 let ter velja za največjega slovenskega jezikoslovca druge polovice 19. stoletja;
- samostan je podpirala vrsta pomembnih plemiških družin Goriške (Turn, Lantieri, Strassoldo, Neuhaus, Coronini, Kromberk, Locatelli). Številni njihovi člani so si cerkev izbrali za poslednje bivališče, na kar spominjajo nagrobne plošče v tlaku in na stenah cerkve;
- pod prezbiterijem cerkve je grobnica Burbonov, kjer so v sarkofagih pokopani zadnji člani francoske dinastije Burbonov skupaj s kraljem Karlom X., zadnjim kraljem Francije iz te dinastije. Ker je Karl X. edini kralj, ki ni pokopan v baziliki svetega Denisa v Parizu, Francozi poznajo Kostanjevico kot »Le Petit Saint-Denis« (mali sv. Denis);
- samostan, ki že od nastanka stoji na stičišču različnih kultur, je bil z vsebino in delovanjem obeh meniških redov pomemben družbenopovezovalni člen ter je še zdaj pomemben živi kulturni ter duhovni prostor za prebivalce na obeh straneh državne meje.

Varovane sestavine spomenika:

- prostorska podoba z avtentično lokacijo in dominantnostjo v prostoru, razmerjem med pozidanim in nepozidanim prostorom (zeleni pas), glavnimi vedutami na spomenik (Pot na Kapelo, Sončna ulica, Prvomajska ulica, okoliški hribi) in glavnimi dostopi do samostana;
- prostorska zasnova z zasnovo širšega prostora (parcelacija), prostorsko celovitostjo (ohranjenost neposredne okolice, ohranjenost odprtega prostora, izraženost zgodovinsko pogojenih in utemeljenih meja v prostoru), stavbami oziroma objekti (samostan, cerkev, gospodarsko poslopje, kapelice) v gabaritih in gradivu ter pripadajoči odprti prostor (samostanski vrt, kamniti oporni zidovi, terase);
- stavbe v celoti s tlorisnim in višinskim gabaritom, konstrukcijsko zasnovo in gradivom, strešno konstrukcijo, kritino, arhitekturnimi členi, kompozicijo fasade, gradivom, barvo in strukturo

fasade, likovnimi prvinami in fasadnimi detajli, stavbnim pohištvo in poslikavami, vključno s prvotnimi ometi in morebitnimi še neodkritimi poslikavami;

- notranjščina stavb s funkcionalno zasnovo in oblikovanostjo, vključno z načinom obdelave prostorov (historični tlaki, avtentični ometi, stropi), avtentičnimi materiali in gradivom ter arhitekturnimi oziroma likovnimi prvinami (štukature, poslikave, kipi, napisne plošče in druga obeležja);
- pohištvo, notranja oprema in predmeti, popisani v inventarni knjigi premičnin, ki je sestavni del predloga za razglasitev spomenika, vključno s šestimi oltarji v cerkvi, kamnitimi sarkofagi, kovinskima krstama ter drugo opremo v grobnici in vodnjaki;
- celoten fond Škrabčeve knjižnice (po katalogu);
- arheološke ostaline.

Obseg spomenika:

parcele 1533, 1534, 1535, 1536, 1537, 1538, 1553/1, 1553/2, 1554/1, 1554/2 v katastrski občini 2304 NOVA GORICA;

stavbi 2055 in 2063 v katastrski občini 2304 NOVA GORICA.

Vplivno območje:

parcele 1513, 1514/2, 1514/3, 1515/1, 1515/4, 1515/5, 1515/6, 1515/7, 1516/2, 1516/3, 1516/4, 1516/5, 1516/6, 1517/1, 1517/2, 1517/3, 1518/2, 1518/3, 1518/5, 1518/6, 1519, 1520, 1521/1, 1521/2, 1522/3, 1522/4, 1522/5, 1522/6, 1523, 1524, 1525/1, 1525/2, 1526/3, 1526/4, 1526/5, 1526/6, 1526/7, 1526/8, 1527/5, 1527/6, 1527/7, 1528/1, 1528/2, 1528/3, 1529, 1530, 1531/1, 1532/2, 1539, 1540, 1541, 1542/3, 1542/5, 1542/6, 1542/7, 1542/8, 1543, 1544, 1545, 1546, 1547, 1549/1, 1549/3, 1549/4, 1549/5, 1550, 1551, 1552/1, 1552/2, 1555, 1556, 1557, 1558, 1559/1, 1559/2, 1559/3, 1559/4, 1560, 1561, 1562/1, 1562/2, 1562/3, 1562/4, 1562/5, 1562/6, 1562/7, 1563/1, 1563/2, 1564/1, 1564/2, 1565, 1566, 1567/2, 1568, 1569, 1570, 1571/1, 1571/2, 1571/3, 1572/1, 1572/3, 1572/5, 1572/6, 1572/7, 1573, 1574, 1575, 1576, 1579, 1580, 1584, 1585, 1586, 1587/1, 1587/2, 1588/1, 1588/2, 1589, 1590/12, 1590/13, 1590/2, 1590/3, 1590/4, 1590/5, 1590/6, 1590/7, 1591/1, 1591/2, 1592/1, 1592/11, 1592/12, 1592/13, 1592/14, 1592/15, 1592/16, 1592/17, 1592/18, 1592/19, 1592/2, 1592/20, 1592/21, 1592/22, 1592/23, 1592/24, 1592/25, 1592/26, 1592/27, 1592/28, 1592/29, 1592/3, 1592/30, 1592/31, 1592/32, 1592/33, 1592/34, 1592/35, 1592/36, 1592/37, 1592/38, 1592/39, 1592/4, 1592/40, 1592/41, 1592/42, 1592/43, 1592/44, 1592/45, 1592/46, 1592/47, 1592/49, 1592/5, 1592/50, 1592/51, 1592/52, 1592/53, 1592/6, 1592/7, 1592/8, 1592/9, 1595/1, 1597/1, 1597/2, 1598, 1599, 1600, 1601/1, 1601/5, 1601/6, 1601/8, 1601/9, 1602/1, 1602/10, 1602/11, 1602/2, 1602/3, 1602/4, 1602/5, 1602/6, 1602/7, 1602/8, 1602/9, 1603, 1604/1, 1604/2, 1605/1, 1605/2, 1605/3, 1606/1, 1606/2, 1606/3, 1607/1, 1607/2, 1607/3, 1608/1, 1608/2, 1608/3, 1609/1, 1609/2, 1610/1, 1610/2, 1610/4, 1610/5, 1611, 1612/1, 1612/2, 1612/3, 1613, 1614/1, 1614/3, 1615, 1616/2, 1617/1, 1617/2, 1618, 1621/1, 1621/2, 1621/3, 1621/5, 1621/6, 1622/1, 1622/2, 1623, 1624/1, 1624/2, 1625/1, 1625/2, 1626/1, 1626/2, 1627/1, 1627/2, 1627/3, 1628, 1629/1, 1629/2, 1630/2, 1631/1, 1631/3, 1631/5, 1632, 1633, 1634/2, 1635/1, 1635/2, 1635/3, 1635/4, 1635/5, 1635/6, 1635/7, 1635/8, 1636/1, 1636/2, 1637, 1638/1, 1638/2, 1638/3, 1639/1, 1640/1, 1640/2, 1640/3, 1641/1, 1642, 1645/1, 1645/2, 1645/3, 1645/6, 1645/7, 1645/8, 1645/9, 1646/1, 1646/3, 1646/4, 1647, 1650/3, 1650/4, 1716, 1717, 1718, 1719/10, 1719/11, 1719/4, 1719/5, 1719/6, 1956/2, 1958 (del) v katastrski občini 2304 NOVA GORICA.

Varstveni režim spomenika:

- ohranjanje vseh varovanih sestavin spomenika;
- uporaba za namene, skladne z družbenim pomenom spomenika;
- prepoved postavljanja ali gradnje začasnih ali trajnih objektov, vključno z nadzemno in podzemno infrastrukturo ter nosilci reklam, razen kadar so ti potrebni za uporabo, delovanje, ohranjanje in prezentacijo spomenika ter v skladu s kulturnovarstvenimi pogoji zavoda;
- dopustne so načrtovane ureditve v infrastrukturnem koridorju na območju ob zahodni državni meji, ki služi potrebam infrastrukturnega opremljanja mesta, če te ureditve nimajo negativnih vplivov na varovane sestavine spomenika in so v skladu s kulturnovarstvenimi pogoji zavoda;

- redno in strokovno vzdrževanje ter obnavljanje varovanih sestavin spomenika;
- redno in strokovno spremljanje, ki ga opravlja zavod;
- omogočanje znanstvenoraziskovalnih in učno-demonstracijskih del, ki prispevajo k boljšemu poznavanju spomenika in povečanju njegove pričevalnosti;
- pred posegi v prostor oziroma zemeljske plasti je treba opraviti arheološke raziskave, s katerimi se natančneje določijo ukrepi varstva ali arheološke ostaline nadzorovano odstranijo. Arheološke raziskave obsegajo tudi potersko obdelavo arhiva arheološkega najdišča (raziskave);
- iskanje arheoloških ostalin ter uporaba iskalnikov kovin in drugih tehničnih sredstev za te namene nista dopustna;
- v primeru izjemnega odkritja, predvsem ostankov grajenih struktur, je treba ostaline ohraniti ali prezentirati na mestu odkritja.

Za premičnine, ki so sestavni del spomenika, dodatno velja varstveni režim, ki določa:

- ohranjanje in redno vzdrževanje opreme v njeni izvornosti in neokrnjenosti;
- prepoved uničevanja, poškodovanja, odnašanja predmetov in trgovanja s predmeti, ki so ovrednoteni kot del spomenika;
- izjemoma sta dovoljena premeščanje in uporaba opreme, kadar je to del funkcije predmeta, če premeščanje oziroma uporaba ne ogroža obstoja te opreme;
- izjemoma in ob upoštevanju standardov za varovanje in hrambo muzejskega gradiva je dovoljeno začasno premeščanje opreme za razstave in druge predstavitve.

Za knjižnico, ki je sestavni del spomenika, dodatno velja varstveni režim, ki določa:

- ohranjanje knjižnične zbirke kot celote;
- ohranjanje načela provenience knjižnične zbirke;
- zagotavljanje materialnega varstva v skladu z minimalnimi zahtevami za varovanje in hranjenje nacionalnega bogastva.

Varstveni režim vplivnega območja:

- dopustna je gradnja, ki se gabaritno prilagaja obstoječi stanovanjski gradnji;
- niso dovoljeni posegi, ki bi degradirali veduto na varovane grajene strukture in objekte samostana;
- niso dovoljeni posegi, ki bi degradirali prostorsko dojemanje glavnih dostopov do varovane grajene strukture in objektov samostana;
- niso dovoljeni posegi, ki bi degradirali arhitekturno zaključeno celoto samostana;
- dopustne so načrtovane ureditve v infrastrukturnem koridorju na območju ob zahodni državni meji, ki služi potrebam infrastrukturnega opremljanja mesta, če te ureditve nimajo negativnih vplivov na varovane sestavine spomenika in so v skladu s kulturnovarstvenimi pogoji zavoda.

Podobmočje:

parcele 1515/1, 1515/4, 1515/5, 1515/6, 1516/3, 1516/5, 1516/6, 1517/1, 1517/2, 1517/3, 1518/2, 1518/3, 1518/5, 1518/6, 1519, 1520, 1521/1 (del), 1521/2, 1526/3, 1526/4, 1526/5, 1526/6, 1527/5, 1527/6, 1527/7, 1528/1, 1528/2, 1528/3, 1531/1 (del), 1532/2 (del), 1539, 1540, 1541, 1542/3, 1542/7, 1542/8, 1543, 1544, 1545, 1546, 1547, 1550, 1551 (del), 1552/1, 1552/2, 1555, 1556, 1557, 1558, 1559/1, 1559/2, 1559/4, 1562/1, 1568, 1579, 1580, 1716, 1717, 1718, 1719/10, 1719/11, 1719/4, 1719/5, 1719/6, 1958 (del) v katastrski občini 2304 NOVA GORICA.

Varstveni režim:

- ohranja se zeleno območje brez pozidave;
- prepoved postavljanja ali gradnje začasnih ali trajnih objektov, vključno z nadzemno in podzemno infrastrukturo ter nosilci reklam, razen kadar so ti potrebni za uporabo, delovanje, ohranjanje in prezentacijo spomenika ter v skladu s kulturnovarstvenimi pogoji zavoda.

Obveznost pridobitve kulturnovarstvenega soglasja v vplivnem območju:

Obveznost pridobitve kulturnovarstvenega soglasja velja na naslednjih parcelah vplivnega območja: parcele 1515/1, 1515/4, 1515/5, 1515/6, 1516/3, 1516/5, 1516/6, 1517/1, 1517/2, 1517/3, 1518/2, 1518/3, 1518/5, 1518/6, 1519, 1520, 1521/1, 1521/2, 1526/3, 1526/4, 1526/5, 1526/6, 1527/5, 1527/6, 1527/7, 1528/1, 1528/2, 1528/3, 1531/1, 1532/2, 1539, 1540, 1541, 1542/3, 1542/5, 1542/7, 1542/8, 1543, 1544, 1545, 1546, 1547, 1549/1, 1549/4, 1549/5, 1550, 1551, 1552/1, 1552/2, 1555, 1556, 1557, 1558, 1559/1, 1559/2, 1559/4, 1562/1, 1562/2, 1562/3, 1562/4, 1562/6, 1563/1, 1563/2, 1568, 1579, 1580, 1636/1, 1638/1, 1642, 1716, 1717, 1718, 1719/10, 1719/11, 1719/4, 1719/5, 1719/6, 1958 (del) v katastrski občini 2304 NOVA GORICA.

Razglasitev premičnin:

OPIS PREMIČNIN: V inventarni knjigi premičnin so zbrani predmeti, ki so iz različnih vidikov pomembni za Frančiškanski samostan Kostanjevica, in sicer zaradi svoje umetniške, zgodovinske ali dokumentarne vrednosti. Zajeti so cerkvena oprema, posodje, paramenti oziroma liturgična oblačila, kipi, slike, pohištvo, relikvije, orodje in številni drugi predmeti, ki so v stoletjih delovanja samostana postali del njegove zbirke. Najstarejši segajo v 17. stoletje. Pristojna organizacija je Goriški muzej Kromberk - Nova Gorica.

Škrabčeva knjižnica obsega približno 16.500 naslovov, datiranih od 15. do 21. stoletja. Poleg tridesetih prvotiskov (inkunabul) so v zbirki hranjeni tudi posamezni dragoceni naslovi tiskov iz 16. in 17. stoletja ter edinstven izvod Zimskih uric Adama Bohoriča (1584), ki vsebuje avtorjevo posvetilo Goričanu Juriju Ževu. Pristojna organizacija za knjižnico je Narodna in univerzitetna knjižnica.

Premičnine, ki se razglašajo skupaj s spomenikom, so vpisane v inventarno knjigo.

Zahteve glede javne dostopnosti spomenika:

Cerkev je odprta za sakralne potrebe. Lastnik, posestnik in upravljavec spomenika morajo v sorazmerju s svojimi zmožnostmi omogočiti javnosti predstavljanje in dostopnost spomenika. Javni dostop ne sme ogroziti varovanih sestavin spomenika in osnovne sakralne namembnosti.

Določitev meje:

Meji spomenika in njegovega vplivnega območja sta določeni na digitalnem katastrskem načrtu, datoteka z dne 24. 4. 2024.